

קול צופיין

קול צפ"ן נשא קול יחדו ירננו

נשא תשע"ט השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ותורישנו קדשת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל חג השבועות ממחרת השבת

ויך את הסלע במטהו בכ"ו באייר

אחרי שהם מגלים שאין מים לשתות, בני ישראל מתלוננים ומסתפקים אם ה' הוציא אותם ממצרים, או אולי משה. למחרת, בכ"ו באייר, משה הולך לחורב ומכה בסלע להוציא מים שמוגיעים מחורב עד לרפידים. על התלונה שבה הם שואלים "היש ה' בקרבנו אם אין" הם נענשים ומגיע עמלק. "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (יז ח). מרפידים הם נוסעים למדבר סיני ומגיעים אליו בא' בסיוון ביום ראשון, שנאמר "בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני" (שמות יט א שבת פו ע"ב). לפי זה יוצא שבין כ"ז באייר לא' בסיוון הייתה מלחמת עמלק, ואם כ"ט היה שבת, הרי שזה או כ"ז או כ"ח באייר.

יום העמיד וזלזו / שמש הדמים וזלזו

הרב אביגדור נבנצל שליט"א אומר בשם הגר"נ פרצוביץ זצ"ל, שהמלחמה בעמלק נערכה בכ"ח באייר. שהרי במלחמת עמלק כתוב "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש" ובפיוט רבי אלעזר הקליר הנקרא "אין קוצץ" לפרשת זכור נאמר שמש רבנו העמיד את השמש במלחמת עמלק. "בשקפי חללו/ ובקסקיו חללו. יום העמיד וזלזו/ שמש הדמים וזלזו. יגע ולא הונח לו/ ולחרפות נחלו עד בוא השמש הזחילו/ להקחות הוא וכל חילו".

מגלגלים זכות ליום זכאי

העמדת השמש במלחמת עמלק נועדה כדי שלא יחללו בני ישראל את השבת. זאת הייתה הסיבה להעמדת השמש על ידי יהושע. "שבא יהושע ועשה מלחמת ישראל והגיע ערב שבת וראה בצרתן של ישראל שלא יחללו את השבת עד שראה חכמי הגוים רוגשים במזלות לבא על ישראל, מה עשה פשט את ידו לאור השמש והירח והזכיר עליהם את השם ועמד כל אחד ואחד במקומו ל"ו שעות עד מוצאי שבת" (ילקוט שמעוני תורה פרשת לך לך רמז עז). מסכם הרב נבנצל: "ואם כך: הרי שנמצא הפלא ופלא: מלחמת ישראל בעמלק התנהלה בהר המוריה בכ"ח באייר, הרי שמגלגלים זכות ליום זכאי."

כ"ח באייר – להכרית זרעו של עמלק

מה בין כיבוש ירושלים למלחמת עמלק

ירושלים, עיר המלכות, מקום המקדש ובית הדין הגדול שממנו יוצאת הוראה לכל ישראל, שוחררה בכ"ח באייר תשכ"ז. כשקוראים בדקדוק את הפסוקים בפרשת בשלח רואים שמלחמת עמלק הראשונה התרחשה גם היא בכ"ח באייר, בשנת ב'תמ"ח. ויש קשר הדוק בין כיבוש ירושלים למלחמת עמלק, כדלקמן. ומניין לנו שהמלחמה בעמלק הייתה בכ"ח באייר? מכך שבט"ו אייר היו ישראל במדבר סיני: "ויבאו כל-עדת בני ישראל אל-מדבר סיני אשר בין-אלים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים" (שמות טז א).

ירידת המן בט"ו באייר

אנו גם יודעים שא' בסיוון באותה שנה היה ביום ראשון (שבת פו ע"ב). לפי זה, ט"ו באייר היה בשבת שבועיים קודם. "וירד להם מן בט"ו באייר ויום ראשון בשבת היה כדאיתא במסכת שבת" (רש"י שמות טז א). ביום הששי שאחריו "לקטו לחם משנה" והוא כ"א באייר. בשבת, כ"ב באייר, יוצאים אנשים ללקט "ויאמר ה' אל-משה עד-אנה מאנתם לשקור מצותי ותורתי" (טז כח). ממדבר סיני הם יוצאים לרפידים "ויסעו כל-עדת בני ישראל ממדבר סיני למסעיכם על-פי ה' ויחנו ברפידים ואין מים לשתת להם".

ויחנו ברפידים ולא היה שם מים לעם לשתות

המסע ממדבר סיני לרפידים אורך כמה ימים, שהרי בפרשת מסעי כתוב שבין מדבר סיני לרפידים היו להם עוד שני מסעות: "ויסעו ממדבר סיני ויחנו בדרפקה: ויסעו מדרפקה ויחנו באלוש: ויסעו מאלוש ויחנו ברפידים" (במדבר לג י"ד). לפי הפסוקים בספר במדבר (ט טו-ג), הזמן הקצר ביותר שבני ישראל שהו במקום אחד היה "מערב עד בוקר". אם ביום ראשון, כ"ג באייר, נסעו בני ישראל ממדבר סיני ולנו בערב בדרפקה, הרי שבכ"ד בבוקר נסעו בני ישראל מדרפקה והגיעו בערב לאלוש, ובכ"ה בבוקר נסעו מאלוש והגיעו לרפידים בליל כ"ו באייר.

רמז לדבר נמצא גם בכך שבמלחמת עמלק מוזכרת גם המלחמה הגשמיית של יהושע וגם המלחמה הרוחנית של משה. "וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַל־כַּסֵּי הַמַּלְחָמָה בְּחַר־לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הַלָּחֶם בְּעַמְלֶק מִחֹר אֲנָכִי נִצֵּב עַל־רֹאשׁ הַגְּבֵעָה וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בֵּינִי" (יז ט). מהבחינה "הגבעה" בה"א הידיעה, משמע שמדובר בגבעה ידועה. ונראה לומר ע"פ דברי האר"י הקדוש שלכל אורך נדודי ישראל במדבר נלוותה אליהם קדושת הר המוריה. בכל מקום אליו הגיעו, ידעו כולם שיש מתחם מסוים שבו שורה שכינה, שם התפללו ושם הקימו תמיד את המשכן. ונראה ש"הגבעה" הזאת היא אותה גבעה שמוזכרת בפסוק "אֵלֶּף לִי אֶל־הַר הַמֹּרֶד וְאֶל־גְּבֻעַת הַקְּבוּנָה" (שה"ש ד ו), שחכמינו ידרשו אותה על מקום המקדש. ואכן, "ראש הגבעה" בגימטריה כמניין ירושלים - 586 ("שיחות לראש השנה" עמ' רס, וכן ב"שיחות לספר במדבר" עמ' מה).

איבוד הכתרים הוא איבוד המלכות שהייתה לנו לטובת מלכות הרשעה של רומא. וכאשר איבדנו את המלכות והשתעבדנו למלכות הרשעה - הרי השכינה בגלותא.

מזן ר' יוסף קארו וצוק"ל, בהיותו בחו"ל, עשה תיקון ליל שבועות, ובמאמר קצר מתאר רבי שלמה הלוי אלקבץ (בעל הפיוט "לכה דודי") כי בעת שהחלו ללמוד התגלתה אליהם השכינה ודיברה עמם, ובסוף ציוותה עליהם לעלות לארץ ישראל ואמרה להם כי בכך הם מחזירים את העטרה לראשה. וזה הוא תיקון המלכות המדובר.

המבדיל בין קודש לקודש

איסור הכנה משבת לחג

השנה, כידוע, חג השבועות יחול במוצאי השבת. חשוב לזכור כי אין להכין בשבת לצורך החג אפילו בדברים שאין בהם חילול שבת, כגון חיתוך ירקות לסלט וכדומה. בוודאי שאסור להכין בשבת נרות לצורך הדלקתם בערב החג, שזה דבר שיש בו איסור מוקצה ולפעמים גם מלאכה אסורה בשבת. על כן נכון להכין כל מה שאפשר מערב שבת, ובוודאי את נרות החג. את ההכנות לחג אפשר לעשות רק בצאת השבת, אחרי צאת הכוכבים, ורק אחרי שאמרו "ברוך המבדיל בן קודש לקודש" או שהתפללו ערבית ואמרו בה ברכת "ותודיענו". אחר כך כמובן יש להדליק את נרות החג.

הוצאת אוכל מהמקדש

מאותה סיבה של איסור הכנה משבת לחג, אין להוציא בשבת אוכל מהמקדש כדי שיופשר לסעודת החג. אבל דבר ששייך גם לשבת וגם לחג מותר לעשותו, ועל כן מותר להוציא בשבת אוכל מהמקדש כדי שאפשר יהיה לאכול ממנו גם בסעודה שלישית וגם בערב, וזה לא נחשב הכנה משבת ליום טוב (ועיין בא"ח נצבים ד' כה"ח תקג ס"ק א, תק"ג ס"ק ה').

סעודה שלישית מוקדמת

בשבת ישתדל להתפלל מנחה מוקדם ולאכול סעודה שלישית לפני זמן מנחה קטנה, שזה כשעתיים וחצי לפני השקיעה. וכל זה בכדי שיאכל את סעודת ליל החג בתיאבון (שו"ע תרל"ט ס' ג). אם עבר הזמן הזה ולא הספיק לאכול, יאכל סעודה שלישית אך לא יאכל בה יותר מ"כביצה" לחם (54 גרם - כשתי פרוסות - רמ"א תקכ"ט ס' א. מ"ב רצא ס"ק יז).

מותר לנקות את השולחן אחרי הסעודה השלישית, אף שהסעודה הבאה תהיה כבר בחג, שכן שולחן נקי הוא כבוד שבת. כן הדין בכלים שאכלו בהם בשבת והם מפריעים למנוחת הנפש של בני הבית. אבל אסור להניח צלחות על השולחן לצורך ארוחת ליל החג שיחול במוצאי השבת, שזה בוודאי לא צורך שבת (עיין כה"ח תמ"ד ס"ק מ"ה). וצריך בזה תשומת לב שלא להערים בעניין זה.

הכנה מסעודה שלישית לתפילה

יש בתי כנסת שעושים בהם סעודה שלישית בכל שבת, וגם בשבת זו, ומשאירים את השולחן כפי שהוא עד אחרי ערבית, כי חוששים שמא בסידור השולחן יש הכנה משבת לחול. וטעות היא, כי ניקוי השולחן הוא לא לצורך החול אלא לצורך כבוד השבת וכבוד בית הכנסת שמתפללים בו עכשיו, והוא גם מועיל לצורך מוצאי שבת.

אין השם שלם ואין הכיסא שלם עד שימחה שמו של עמלק

את הקשר שבין ירושלים למלחמת עמלק אנו מוצאים בסוף המלחמה שנאמר על ידי ה' "וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַל־כַּסֵּי הַמַּלְחָמָה לָהּ בְּעַמְלֶק מִדֹּד דָּר". חכמינו למדו מהפסוק הזה ש"אין השם שלם ואין הכיסא שלם עד שימחה שמו של עמלק". שם ה' נקרא על ירושלים "וְשֵׁם הָעִיר מִיּוֹם ה' שָׁמָּה" (יחזקאל מח לה). וכיסא ה' נאמר על ירושלים "בְּעֵת הַהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַם פֶּסָא ה' וְנִקְּנוּ אֶלֶיהָ כָּל הַגּוֹיִם לְשֵׁם ה' לִירוּשָׁלַם וְלֹא יִלְכוּ עוֹד אַחֲרֵי שְׁרֹוֹת לִבָּם הָרָע" (ירמיה ג יז). אם כן, מלחמה גדולה יש לכוחות של עמלק בבניין ירושלים.

תאריך מסוגל לעצירת עמלק

מהסיבה הזאת התנגדו בני המן לבניין ירושלים בימי עזרא ונחמיה, ומאותה סיבה התנגדו הטורקים לבניין בתים בירושלים על ידי יהודים. לכן זה לא מקרי שדווקא בכ"ח באייר תרצ"ט פרסמו הבריטים את הספר הלבן השלישי ובו הגבלות חמורות על היישוב היהודי בארץ ישראל. באורח פלא, בכ"ח באייר תשכ"ב תלו את אדולף אייכמן, זרעו המובהק של עמלק, ביום הזה שוחררה ירושלים בשנת תשכ"ז, וביום הזה בשנת תשס"ב הסתיים מבצע "חומת מגן", מבצע שביטל למעשה את הסכמי אוסלו שנתנו את יהודה ושומרון לערבים ומנעו מיהודים להתיישב בכל רחבי הארץ. ב"חומת מגן" הצליחה ישראל למוטט עד היסוד את כוחם הצבאי של ארגוני הטרור ברחבי יהודה ושומרון, נוטרל כוח שלטונה של הרשות הפלסטינית והשליטה ביהודה ושומרון חזרה לישראל.

שבועות – מלכות שבמלכות

כ"ח באייר חל בספירת חסד שבמלכות. חג השבועות נחגג אחרי שסופרים את היום ה-49 לעומר, שהוא כנגד ספירת מלכות שבמלכות. זאת הסיבה שבגללה אנו מדגישים את העובדה שלידתו ופטירתו של דוד המלך הייתה בשבועות. לידת דוד המלך היא יסוד כל השושלת של בית דוד, עד מלך המשיח שנקרא "משיח בן דוד". כל השושלת הזאת התחילה בחג השבועות. בניית מלכות ישראל קשורה לתורה בקשר הדוק, כך נאמר לעם ישראל בהר סיני קודם מותן תורה: "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְקַלֶּת פְּתָנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ" (שמות יט ו).

תיקון ליל שבועות - מחזירים עטרה ליושנה

חכמינו אומרים כי בכל תיקון ליל שבועות אנחנו מתאמצים להחזיר את הכתרים שאיבדנו בחטא העגל, אחרי שקיבלנו אותם במעמד הר סיני.

אם אין דעת, הבדלה מניין?

הלכה פשוטה היא שבמוצאי שבת רגילה אומרים "אתה חוננתנו" בברכת "אתה חונן". ברכת "אתה חוננתנו" נחשבת כהבדלה לעניין זה שלאחר אמירתה אפשר לעשות מלאכות שאסורות בשבת. ואולם במשנה ההלכה הזאת שנויה במחלוקת. תנא קמא סובר כמו שאנו נוהגים היום. לדעת רבי עקיבא צריך לומר "אתה חוננתנו" כברכה בפני עצמה. ואילו רבי אליעזר סובר שצריך לומר הבדלה בברכת "מודים", כיוון ש"אתה חוננתנו" היא למעשה חלק מההודאה לה' על הבינה שבאמצעותה אנו מבדילים בין קודש לחול (ברכות לג ע"א).

אתה בחרתנו להבדיל ב"מודים"

הגמרא מספרת כי רבי חייא בר אבין הלך אחרי רבי זירא, שהיה רכוב על חמורו, ושאל אותו: האם נכון שביום טוב שחל להיות אחר השבת כולם מודים שהלכה כמו רבי אליעזר, ואומרים הבדלה ב"מודים"? אישר רבי זירא שכך הלכה. ולמה ההלכה משתנה ביום טוב שחל במוצאי שבת? כיוון שנוסח "אתה חוננתנו" מותאם ל"אתה חונן" ולא ל"אתה בחרתנו". ובמוצאי שבת שהוא יום טוב לא אומרים "אתה חונן" אלא "אתה בחרתנו". על כן אנו נאלצים לומר את ההבדלה של התפילה בברכת "מודים" שהיא הכי קרובה לה בעניינה.

המרגלית של רב ושמואל

ממשיכה הגמרא ואומרת בשם רב יוסף, כי רב ושמואל תיקנו "מרגלית" בבבל לומר את ההבדלה בצורת "ותודיענו", ועל כן אפשר לומר אותה בברכת "אתה בחרתנו". ולמה התקנה של "ותודיענו" היא מרגלית? כיוון שהיא משתלבת בהודאה של "אתה בחרתנו". שברכת "אתה בחרתנו" עוסקת במעלתם של ישראל: "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בננו. ורוממתנו מכל הלשונות. וקדשתנו במצותיך. וקדשתנו מכלנו לעבודתך. ונשקך הגדול והקדוש עלינו קראת". וגם ברכת "ותודיענו" היא הודאה על מעלתם של ישראל. וזו המרגלית.

הודאה על מועדים לשמחה

נוסח "ותודיענו" הוא הודאה: "ותודיענו משפטי צדקך, ותלמדנו לעשות בהם חקי רצונך, ותתן לנו ה' אלקינו באתהבך משפטים ישרים ותורות אמת, חקים ומצוות טובים, ותנחילנו זמני ששון ומועדי קדש וחגי נדבה, ותורישנו קדשת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל. בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת. ואת יום השביעי מששת ימי המעשה הקדשת. והבדלת והקדשת את עמך ישראל בקדשתך".

לכן מיד אחר כך אנחנו ממשיכים בלשון הודאה, ואומרים: "ותתן לנו ה' אלקינו באתהבך מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון" וכו'.

שבע הבדלות של חיבה

מרח הרב אליהו זצ"ל היה מזכיר את דברי התוספות (פסחים קד ע"א) שאומר בשם ר"ת כי "משום חיבת היום האריכו כדי לומר פעם אחת מעין ז' הבדלות, בין קודש לחול - א', בין אור לחושך - ב', בין ישראל לעמים - ג', בין יום השביעי לששת ימי המעשה - ד', בין קדושת שבת לקדושת יו"ט וחול המועד - ה'. והבדלת והקדשת את עמך ישראל בקדשתך".

במשפט האחרון יש שתי הבדלות "והבדלת והקדשת". הבדלה אחת היא בין כהנים ללוויים, והבדלה נוספת בין לוויים לישראלים. הרי ז' הבדלות.

הכנה משבת לחג היא לא רק במעשה, אלא גם בדיבור. על כן אין לומר שאנחנו יונים בשבת על מנת שיהיה לנו כוח ללמוד תורה בליל שבועות, כי יש בזה הכנה משבת לחג. למדנו שגם דיבור יכול להיות הכנה משבת לחול (שו"ע טז) "מפני שאסור לעשות שום הכנה מ"ט לשבת או משבת ל"ט אפילו בדיבור". וכן כתב במשנה ברורה (סי' רצ"ט ס"ק ד). ואולם מותר ללמוד בשבת הלכות שבועות או דברי תורה ששייכים לשבועות, כיוון שבלימוד זה יש קיום מצוות לימוד תורה, והיא מצווה ששייכת גם בשבת. כן מותר לאדם לישון יותר מהרגלו, לאסוף כוח על מנת להיות ער כל הלילה, כל עוד הוא לא אומר שזה לצורך שבועות. כיוון שהשינה עצמה מותרת ויש בה צורך גם בשבת, ולא ניכר שהיא לצורך החג.

המבדיל בין סידור לסידור

יש מי שאומר שבלייל שבועות אסור להתפלל ערבית מתוך המחזור, מכיוון שהאדם קורא באור אבל עדיין לא בירך ברכת "מאורי האש". ולפי זה בכל מוצאי שבת אסור לקרוא קודם ההבדלה. אלא שבמוצאי שבת רגילה אדם בקי בעל-פה בתפילת עמידה ואומר "אתה חוננתנו", אבל במוצאי שבת שהוא גם חג אדם רגיל לא זוכר את כל התפילה בעל-פה ונזקק לסידור. וכתב "כף החיים" בשם החיד"א, כי המנהג להתפלל מתוך הסידור אף שלא בירכו "מאורי האש" (ברכי יוסף אות ב', שערי תשובה אות א', משנה ברורה אות א'). לפי שאין זה הנאה גמורה דקצת שגורה בפיו. והמחמיר יחמיר לעצמו אבל לא יורה לאחרים להחמיר.

הדלקה בזמנה

חשוב שהאישה תדליק נרות בזמן, לא תקדים ולא תאחר. **לא תקדים** - אלא תדליק רק אחרי זמן צאת השבת, כפי שמופיע בלוח. ואם לא התפללה ערבית ולא אמרה "ותודיענו", עליה לומר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", בלי שם ומלכות. **לא תאחר** - אלא תדליק נרות של יו"ט לפני שהבעל מגיע מבית הכנסת, כדי שבבואו אל הבית יהיו הנרות דולקים.

האישה מברכת בהדלקה "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום טוב", ותברך לפני ההדלקה (בשונה מהדלקת ערב שבת, שמברכים אחרי ההדלקה). אחר כך תברך גם "שהחיינו" על שמחתה ביום חג השבועות, למרות שבעלה יברך "שהחיינו" בקידוש, שכן היא מקבלת את החג בהדלקה.

שכחה מנבטלת ברכה

אם התעכבה מלהדליק נרות, ובינתיים חזר בעלה מבית הכנסת, אע"פ שכבר עשתה מלאכות ועדיין לא אמרה "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" - תאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" ותדליק נרות. אם לא הספיקה להדליק נרות והבעל כבר קידש ובירך "שהחיינו", תדליק את הנרות בלי ברכת "שהחיינו" ותברך רק "להדליק נר של יום טוב". אם לא הדליקה ובינתיים סיימו לאכול, תדליק בלי ברכת "להדליק נר של יום טוב".

העברה ולא בערה

יש לזכור שאין להבעיר אש במוצאי שבת, ואפילו לצורך הדלקת נרות שהם מצווה, אלא יש להעביר מאש שהיא כבר דולקת. על כן חשוב לזכור להכין נר או אש דולקת אחרת מערב שבת, שממנו תוכל האישה להעביר אש לצורך הדלקת נרות ולצורך תבשילי החג. כמו כן, יש לזכור שלא לכבות את הגפרור או את הנר שבו העבירו אש מאש אחרת, כי כיבוי אש היא מלאכה האסורה ביום טוב.

סיפורים על הרב זצ"ל

ה' רע" לא אָחָר

סיפר אסף מירום-מעטוף: ביום שישי, כ"ה בסיוון התשע"ח, הכנסנו בשעה טובה את בנו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. הגדרנו את הברית גם כמסיבת הודיה על הנס הגדול והמתנה הנפלאה שקיבלנו בחדס וברחמים לאחר 10 שנים של ציפייה.

למען האמת, בשלושת ילדיי הגדולים יותר, היה לי שם לילד או לילדה שמוכן עוד טרם הלידה. שמרתי אותו לעצמי, ולאחר הלידה הייתי מציע אותו לאשתי, אסתר. פעמיים שינו כיוונו לאותו שם. אבל במקרה של הילד הזה הכול היה שונה. הגעתי ללידה, ועדיין אין לי שם בראש.

אשתי הנפלאה הציבה שני תנאים: האחד, שילד יהיו שני שמות. השני, שהשם הראשון יהיה רועי. היו לנו דיונים על השם השני, ובסופו של דבר החלטנו להעניק לו את השם רועי מרדכי נ"י.

למה מרדכי? עד לפני כשלוש שנים התגוררנו בקריית ארבע, ומתחתנו התגוררו שכנים חמודים וצדיקים, משפחת נקי. את חג השבועות האחרון, כשאסתר כבר בסוף ההיריון, חגגנו בקריית ארבע. בערב החג דיברה השכנה חנה נקי עם אשתי ואמרה לה: "לפני כשנה חלמתי שאת בהיריון ונולד לך בן, ובברית שלו נכח הרב אליהו זצ"ל בכבודו ובעצמו". אסתר הגיעה אלי נפעמת וסיפרה לי את הסיפור. אגב, לא גילינו שיש לנו בן, כך שהחלום הזה הופך למעניין. אבל עדיין לא ידענו עד כמה.

את סיפור החלום שמרנו לעצמנו בסוד.

הלידה הגיעה, והתינוק המתוק הזה נולד ביום שישי דקות ספורות לפני השקיעה. על כן הברית תוכננה ליום שישי שלאחריו. כשבדקנו את תאריך הברית נוכחנו לדעת כי הוא יוצא בתאריך ההילולא של מרן הרב מרדכי אליהו זצ"ל. או אז נזכרנו בחלום, והיה ברור כי שמו השני יהיה מרדכי.

בערב ההילולא עליתי להתפלל על קברו של הרב אליהו זצ"ל, לבקש שיהיה איתנו בברית, ואנו בטוחים כי הוא היה איתנו כשהענקנו לבנו את שמו. הרב ביחד עם אליהו הנביא. והלוואי ונזכה אנו יחד עם רועי מרדכי לאורות גדולים מזיו אורו ונשמותו של הצדיק.

(מתוך קובץ סיפורים שטרם ראה אור)

תשובה כהלכה

תינוקות של בית רבן. כיצד יש להדריך ילד בן 12 בלימוד התורה? כמה זמן לאפשר לו לשחק לאחר שעות התלמוד תורה וכמה זמן ללמוד? הבסיס זה רצונו ללמוד, והדרך היא להוסיף בלימוד מדי תקופה, כגון כל חודש או כל רבעון. חשוב ללוות את הלימוד בהרבה חיזוקים חיוביים. השאלה כמה זמן לשחק וכמה זמן ללמוד תלויה בשעה שבה הוא מסיים את הלימוד בתלמוד תורה. זה גם תלוי ברצון הילד, ביכולתו ובמציאות של בני הבית האחרים. אם הם שקועים בלימוד, יהיה קשה לדרוש ממנו להשקיע בלימוד. **תורה שלמה.** מצד אחד התורה היא בסיס כל העולם, מגמת הכול. אך מצד שני היא מיוחסת דווקא לנו. למה אנו אומרים "נתן לנו את תורתו"? הרי זה לכל העולם. לנו ניתנה תורה בשלמותה כדי להביא ברכה לכל העולם. לכן לגויים ניתנו רק מקצת מצוות (ע"פ אור החיים הקדוש על כי תבוא "וה' האמירך על כל הגויים" וכו').

הרב היה מזכיר, כי יש מקומות שכתוב בהם: "וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁשָּׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַקִּדְשָׁתָהּ וְהַבְדֵּלָתָהּ". וצריך להיות "וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁשָּׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַקִּדְשָׁתָהּ וְהַבְדֵּלָתָהּ וְהַקְדְּשָׁתָהּ אֶת עַמּוּךְ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתָהּ".

שכחה בלי שם ומלכות

אם שכח "ותודיענו" והמשיך לומר "ותיתן לנו" וכו' - לדעת "מטה אפרים" (תקצט ס"ז) לא חוזר, ולא משנה מתי נזכר, כיוון שהזכיר שם ה' במילים: "ותיתן לנו ה' אלוהינו". אמנם מרן הרב אליהו זצוק"ל היה אומר שכל עוד לא אמר את שם ה' של הברכה "ברוך אתה ה', מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַמְנִיחַ" - יפסיק במקום שנזכר ויחזור לומר "ותודיענו" וימשיך "ותיתן לנו". אמנם אם כבר אמר בָּרוּךְ אַתָּה ה' - לא חוזר. ולא אומר אותו אחר הברכה, לפני שמתחיל הברכה שאחריה.

אם שכח לומר "ותודיענו" - אחר גמר התפילה יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" בלי שם ומלכות. וכל עוד לא אמר - אינו יכול לעשות שום מלאכה, אף מה שמותר לעשות ביום טוב. וזה נכון גם לאיש וגם לאישה. וכאמור לעיל, אם לא התפללה ערבית או לא אמרה "ותודיענו" לא תעשה מלאכה, גם לא של סידור השולחן לקראת החג, אלא תאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" בלי שם ומלכות ורק אז תוכל לעשות מלאכה (ועיין כה"ח סי' תקצ"ט ס"ק ב').

יקנה"ז

גם קידוש, גם הבדלה

הקידוש במוצאי שבת של ליל שבועות הוא גם קידוש וגם הבדלה, ואע"פ שבדרך כלל נשים לא שותות מיין ההבדלה, מהיין הזה הן שותות כי הוא גם קידוש. כמו כן אנו מוסיפים מים ליין הקידוש למרות שבהבדלה רגילה לא מוסיפים מים, שכן אנחנו רוצים להדגיש את הקודש. לכן חותמים בברכה "המבדיל בין קודש לקודש", ואם אמר "המבדיל בין קודש לחול" - יצא בדיעבד.

בורא מאורי האש

אחר ברכת הקידוש מברכים "בורא מאורי האש" ומסתכלים על הנרות שהדליקה האישה. לדעת הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצוק"ל, מברכים "בורא מאורי האש" על נר קלוע בפני עצמו. אבל לדעת מרן הרב אליהו זצוק"ל מברכים "בורא מאורי האש" על נרות החג, וזה לא נקרא שעושים מצוות חבילות חבילות. כי הקידוש וההבדלה הם כאן ביחד (ועיין מ"ש"ב סי' רצ"ח ס"ק ו' משם הגר"א שצריך נר מיוחד).

אין צורך להביא את הנרות אל המקדש בברכה זו, אלא יסתכל עליהם במקום שהם נמצאים ויברך עליהם. ויש שלוקחים נר קטן כדי לצרפו לאחד הנרות שיהיה נר אבוקה, ויש לוקחים גפרור ומקריבים אותו לאחד הנרות, אבל כל זה רק חומרא בלבד, כי דין אבוקה הוא היכא שאפשר וכאן יכול לברך על נר אחד בלבד (ועיין בתול"ש ס' ק"א אם האדם צריך להתקרב לנר או יקרב את הנר אליו). אם שכח לברך ברכת "מאורי האש" בקידוש, יכול לברכה עד עמוד השחר.

ויהי רצון שנזכה לכ"ד הלבושים המתוארים בנביא: "וְאֶלְבִּישְׁךָ רִקְמָה וְאֶנְעִלְךָ תַּחַשׁ וְאֶחָבֶשֶׁת בְּשֵׁשׁ וְאַכְסָף מְשִׁי: וְאַעֲדָךְ עֵדִי וְאַתְּנֶה צִמְדִּים עַל-יָדֶיךָ וְרִבֵּיד עַל-גִּרְוֹנְךָ: וְאַתֵּן לָנוּ עַל-אֶפְרָיִם וְעַל-אֲשֵׁר וְעַל-יִזְרְעֵל וְעַל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל: הַשִּׁיב הוּא כְמוֹבֵן כְּתֵר הַמַּלְכוּת: וְיִתְעַדֵּי זֶהָב וְכֶסֶף וּמִלְבָּשֶׁת שֵׁשׁ וְיָמִשׁ וְרִקְמָה, סֵלֶת וְדָבֶשׁ וְשִׁמּוֹן אֶחְלָתִי וְתִיפִל בְּמֵאֵד מֵאֵד וְתַצְלָחִי לְקִלּוֹכָהּ" (יחזקאל טו, ו-ד). אמן ואמן.